

Liv i kyrkan slutrapport

Abstrakt/sammanfattning

Målet med detta projekt var att studera hur tre församlingar i tre kyrkliga miljöer – Odarslövs kyrka (Torns församling), Ignaberga nya kyrka (Hässleholms församling), och Östra Nöbbelövs kyrka (Simrishamns församling) i Lunds stift – skulle kunna utveckla sina kyrkliga miljöer för egen del och i samverkan för att öka tillgängligheten till de kyrkliga miljöerna och utveckla dem till meningsfulla användningsområden för folk i den lokala omgivningen. Projektet uppnådde sitt mål genom att arbeta med etnografiska metoder och kollaborativ etnologi och studier av arkitektonisk design i förhållande till aktivitet. Forskargruppen genomförde fältarbete (inkluderande deltagareobservationer och intervjuer med medlemmar av kyrkorna och deras lokalsamhällen) i var och en av de tre församlingarna. Som en del av detta samverkansarbete har projektets resultat under hösten 2023 delats med medlemmar i Lunds stift samt medlemmar i Torns och Hassleholms församlingar. Detta har skett genom presentationer och seminarier. Feedback, svar och förslag som forskningsgruppen har fått från dessa samarbetsmöten har inkluderats i denna slutrapport.

Individer vi pratat med från Simrishamn berättade att de hade behov av konsertlokaler, replokaler, teaterlokaler, och en större konferensanläggning. De ville att Östra Nöbbelöv skulle byggas om för att flexibelt möta dessa behov, men de upplevde att de lokala politikerna saknade intresse för att möta dessa behov. Det saknades ekonomiska resurser för att göra anpassningen av kyrkan till andra funktionsdugliga lokaler.

Odarslöv ligger nära två stora “Big Science” forskningsanläggningar och den nya växande stadsdelen i Lund, Brunnsög. Förslag som diskuterades hos Odarslövs församlingen var att bygga om den till ett vandrarhem, kafé, besökscentrum eller seminarielokal.

Alla tre kyrkobyggnaderna som projektet har fokuserat på har potential att få nytt liv. Ignaberga nya kyrka är öppen och används igen efter att ha varit stängd i decennier. Det renoverades inte utan sanerades noggrant för att ge plats för gudstjänster och konserter. Paradoxalt nog, av de tre kyrkorna som ingår i detta projekt, är detta den kyrka som för närvarande verkar ha minst potential att utvecklas i den utsträckning som vi föreslår, det vill säga att den ska användas för gudstjänster men också fler konserter, sammankomster, visning av sportevenemang. Samtidigt är dessa användningar kräver föga investeringar då kyrkan redan är iordningställd. Östra Nöbbelöv och Odarslöv är mer riskfyllda projekt som innebär större satsningar på att bygga om kyrkorna för nya ändamål.

Men ombyggnad och återbruk av själva kyrkorumen är kanske inte den största utmaningen som Svenska kyrkan står inför. Inget av de alternativ vi skissar upp här lär lyckas utan att Svenska kyrkan först tänker igenom vad dess roll är och kan vara i det svenska samhället i framtiden. Kyrkans roll som en plats för tro, tröst och medkänsla kommer alltid att behövas. De förslag vi redovisar som baseras på undersökningar bland invånare i lokalsamhällena som finns runt kyrkorna tyder på att Svenska kyrkans organisation behöver inkludera nya yrkeskategorier av personal som antingen är anställda direkt av Svenska kyrkan eller på konsultbasis. Dessa inkluderar evenemangsansvariga som kan boka artister och skapa turnéprogram,

fastighetsutvecklare, hotellförvaltare, fastighetsförvaltare som kan koordinera användningen av kyrkan av flera grupper på en regelbunden basis, och personer som kan skriva ansökningar för finansieringsbidrag. Samtidigt är det, som vi har antytt i rapporten, nödvändigt att inse att återbruk av kyrkorna i fråga involverar (eller kan involvera) många fler intressenter än bara kyrkan. Här innefattas Länsstyrelsen, regionala museer, kommuner, andra civila organisationer som hembygdsförbundet, företag, samt lokala medborgare som inte är engagerade i kyrkan, för att nämna några.

Kategorien ”fastighetsförvaltare eller fastighetssamordnare” skulle kunna vara högst relevant för Östra Nöbbelöv med de förfrågningar som enligt vår forskning möter från lokalsamhället. Men det skulle vara mest effektivt om en förvaltare arbetade med att samordna aktiviteter i flera kyrkor. Det kan vara ett projekt som ägs och finansieras via Lunds stift eller genom Svenska kyrkan centralt. För att arbeta i dessa landsbygdssamhällen tror vi att det är viktigt att ha människor på plats och tillgängliga för kyrkorna. Vi rekommenderar en samordnarfunktion på stiftsnivå eller centralkontoret (kyrkokansliet), och kanske någon befintlig personal som är involverad i kulturmiljövårdande uppgifter kan omplaceras för att hjälpa till med praktiska samordningsfrågor (som att låna ut nycklar och svara på frågor) på församlingsnivå. En enkel modell vi tittar på är hur kommuner i Sverige lånar ut sina gymnastiksalor i lokala skolor till ”ideella föreningar” för idrott och andra aktiviteter.

Viktigast är dock frågan om hur kyrkor kan användas på mer inkluderande, demokratiska och aktiva sätt måste vara en fråga som ägs av någon centralt placerad högt upp i Svenska kyrkans hierarki. Det vill säga att det måste finnas någon, placerad i ledande funktion i Svenska kyrkan, som har i uppdrag att arbeta för att hitta nya användningsområden för kyrkliga miljöer och sträva efter att göra dem mer tillgängliga för människor i lokalsamhällena kring kyrkor. Lunds Stift och de församlingar vi har studerat saknar resurser att göra detta på egen hand. Vad vi har sett under projektets gång är att intresset för frågan om hur kyrkor kan användas på nya sätt både har stigit och minskat med tiden. Intresset har ofta varit bundet till ett fåtal individers intressen, och när dessa människor har gått vidare till andra jobb, eller gått i pension, har frågan svalnat, aktiviteten minskat och till slut stagnerat. Utvecklande ledarskap är avgörande för att nya och innovativa sätt att använda kyrkliga miljöer i hela Sverige ska kunna visioneras fram och praktiskt genomföras..

Med någon som bär ansvaret att utveckla nya användningsområden för kyrkor i Svenska kyrkans regi är nästa och uppenbart betydelsefulla fråga den om finansiering. KAE-resurser i nuvarande tappning, räcker inte. Den som får i uppdrag att ta fram nya användningsområden för kyrkor kommer också att få arbeta för att finna finansiering utanför Svenska kyrkan, samt leda framtida diskussioner om hur resurser kan omfördelas inom Svenska kyrkan. Detta är inte ett problem specifikt för Svenska kyrkan, utan ett problem som är mer allmänt förekommande i förhållande till kulturhistoriska byggnader i Sverige. Det finns för närvarande en brist på hållbara finansiella modeller för att bevara och återupprätta materiella kulturarv genom att ge dem nya användningsområden. Här behövs mer forskning och det kan vara på sin plats att titta utomlands på andra exempel som i Danmark där de har Realdania och andra stora fonder som jobbar som finansierare.